# SKOLFS 2004:19

Utkom från trycket den 21 september 2004

# Skolverkets allmänna råd för arbetet med att motverka alla former av kränkande behandling

2004-06-22

I dessa allmänna råd ges rekommendationer till stöd för arbetet mot kränkande behandling i skolan. Till grund för de allmänna råden ligger bestämmelserna i 1 kap. 2 § och 1 kap. 9 § i skollagen (1985:1100), tillämpliga delar i läroplan för förskolan, Lpfö 98, läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94, läroplan för de frivilliga skolformerna, Lpf 94, samt tillhörande förordningar och föreskrifter som reglerar arbetet mot kränkande behandling i skolan.

## Inledning

Råden gäller för det förebyggande arbetet, arbetet med att upptäcka, utreda och åtgärda kränkande behandling samt skolors handlingsprogram mot kränkande behandling.

Dessa allmänna råd gäller arbetet mot kränkande behandling i det ***offentliga skolväsendet för barn och ungdom*** (förskoleklassen, grundskolan, gymnasieskolan, särskolan, specialskolan och sameskolan) och det ***offentliga skolväsendet för vuxna*** (kommunal vuxenutbildning, särvux och sfi).

De ***fristående skolornas*** verksamhet skall svara mot de allmänna mål och den värdegrund som gäller för utbildningen inom det offentliga skolväsendet. Dessa allmänna råd gäller därför även för fristående skolor.

De allmänna råden ger också vägledning för arbetet mot kränkande behandling inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.

Med elever avses här även barnen i förskoleklassen och studerande inom vuxenutbildningen.

## Att förebygga kränkande behandling

- Skolans verksamhet och organisation skall utformas på sätt som främjar goda relationer och trygga lärmiljöer.
- Det är därför viktigt att det förebyggande arbetet
  - omfattar alla former av kränkande behandling,
  - är långsiktigt och omfattar såväl individ- som grupp- och skolnivå,
  - hålls samman av en för skolan övergripande strategi,
  - integreras som en naturlig del i skolans övriga arbete,

    - involverar personal, elever och föräldrar och återkommande ger möjligheter att samtala och reflektera kring förhållningssätt, värderingar, normer och relationer,
    - baseras på kunskap om elevernas trivsel och inflytande och förekomsten av kränkande behandling.
- Skolan bör sträva efter att så många som möjligt, såväl ledning som personal och elever, kontinuerligt får utbildning i förebyggande arbete.
- Skolan bör ha rutiner för hur samarbetet skall se ut med andra berörda myndigheter och organisationer, såsom socialtjänst och polis.

## Att upptäcka kränkande behandling

- Rutiner bör finnas för att tidigt upptäcka kränkningar, t.ex. genom kartläggningar och kontinuerliga samtal med elever och föräldrar om elevens skolsituation.
- Redan misstanke om att kränkningar förekommer skall tas på allvar.
- Rutiner bör finnas för att garantera en god uppsikt även utanför klassrummet.
- Det är angeläget att skolan är uppmärksam på vuxnas kränkningar av elever.
- Rutiner bör finnas om hur kommunikationen skall ske mellan rektor, personal, elever och föräldrar när kränkande behandling upptäcks.

## Att utreda kränkande behandling

- Så snart skolan får kännedom om att kränkningar har eller kan ha inträffat skall uppgifterna utredas. Utredningen skall alltid ske med all möjlig hänsyn till den utsatte och övriga inblandade.
- Vårdnadshavare till elever som är inblandade bör informeras skyndsamt.
- Utredningen bör allsidigt belysa vad som inträffat och omfatta både den som blivit utsatt och den/de som utövat kränkningen.
- Om personal misstänks för kränkning av en elev bör rektor ansvara för utredningen.
- Skolan bör ha rutiner för hur utredningen skall dokumenteras.
- Vid varje enskilt fall bör en bedömning göras av hur allvarlig kränkningen är och om anmälan till socialtjänsten skall göras.

## Att åtgärda kränkande behandling

- Rutiner bör finnas för hur skolan skall agera när kränkningar uppstått. Det är viktigt att ansvarsfördelningen och rutinerna är tydliga för hur fall av kränkande behandling skall hanteras.
- Åtgärder skall grundas på utredningen av vad som skett i det enskilda fallet och bör som regel riktas till såväl den elev som blivit utsatt som till den/de som utövat kränkningen.
- Åtgärder på individnivå bör syfta till att avhjälpa akuta situationer liksom att finna mer långsiktiga lösningar. Vid behov skall ett åtgärdsprogram upprättas.
- Utifrån de enskilda fallen bör alltid övervägande göras om åtgärder också bör vidtas i syfte att förändra förhållanden på grupp- och skolnivå.
- Åtgärderna skall dokumenteras, följas upp och utvärderas.
- Om skolan inte själv har den nödvändiga kompetensen för att klara upp en situation bör hjälp tas utifrån.

## Skolors handlingsprogram mot kränkande behandling

- Handlingsprogrammet mot kränkande behandling skall omfatta alla olika former av kränkningar och bör
    - gälla kränkningar som äger rum mellan elever såväl som mellan personal och elever,
    - tydligt uttrycka att skolan tar avstånd från alla tendenser till kränkningar,
    - innehålla information om elevers rättigheter och skyldigheter,
    - vara konkret och utgå från kunskap om den specifika situationen på skolan,
    - innehålla en strategi för det långsiktiga arbetet och rutiner för akuta situationer,
    - vara förankrat hos och beskriva hur elever, föräldrar och personal skall göras delaktiga i arbetet mot kränkande behandling samt beskriva ansvarsfördelningen mellan personal, ledning och elever i både det förebyggande och det åtgärdande arbetet,
    - ange hur information om skolans sammantagna arbete för att motverka kränkande behandling skall spridas till elever och föräldrar och hur informationen skall se ut till berörda parter i enskilda fall,
    - innehålla en plan för personalens kompetensutveckling och

- beskriva hur programmet skall följas upp, utvärderas och vid behov revideras.

Fristående skolor har samma krav på arbetet mot kränkande behandling, men däremot finns inget formellt krav på att dokumentera arbetet i ett handlingsprogram. Starka skäl talar dock för att även en fristående skola bör upprätta ett sådant program.

PER THULLBERG

Mona Bergman